

Lekcja 1: Budowa, skład chemiczny i wartość odżywcza jaj. Ocena świeżości, obróbka wstępna jaj.

1. Budowa jaja
2. Klasy jakościowe i wagowe obowiązujące w UE
3. Przechowywanie jaj, zmiany fizyko-chemiczne
4. Obróbka wstępna jaj
5. Ocena świeżości jaj
6. Skład chemiczny i wartość odżywcza

Ad 1 Jajko składa się z:

- Tarczki zarodkowej (mały krążek na powierzchni żółtka)
- Białka (przezroczysta masa o wyglądzie galaretowatym)
- Żółtka (powinno znajdować się w środku, kolor zależy od karmienia)
- Błona żółtkowa (otacza żółtko, przepuszcza wodę, cukry, elektrolity)
- Komora powietrzna (znajduje się przy zaokrąglonym boku, gdzie błony nie są przyklejone, powstaje w chwili kiedy jajo ulega ochłodzeniu, powiększa się w miarę utraty wody w jaj; jest wskaźnikiem świeżości jaja, im starsze tym większa)
- Dwie błony skorupkowe (cienkie, ale o bardzo dużej wytrzymałości, ochraniają jajo)
- Skorupka (wapienna, porowata, umożliwia wymianę gazową)
- Włókna chalazowe- spiralnie skręcone, utrzymujące żółtko w środku białka

Białko jaja jest przezroczyste i galaretowate, składa się z 4 warstw:

- Chalazotwórcze- otaczające żółtko
- Białko płynne wewnętrzne
- Białko gęste strukturalne
- Białko płynne zewnętrzne

Kolor skorupki od białego do jasnobrązowego zależy od rasy kur.

Ad 2 Od 1 stycznia 2004 r. W UE, a w Polsce od 1 maja 2004r.

Na opakowaniu musi być:

- Data trwałości
- Zalecenie „jaja należy przechowywać w chłodniarce”
- Nazwa, adres i nr zakładu pakowania
- Liczba zapakowanych jaj
- Klasa jakościowa jaj np. A albo świeże

Klasyfikacja jaj wg Polskiej Normy i Obowiązująca w UE:

- klasa A (lub jaja świeże),
- klasa B (jaja drugiej klasy jakości albo jaja utrwalone),
- klasa C (jaja nie sortowane, przeznaczone do uprawnionych zakładów produkujących przetwory jajowe).

Podstawowym kryterium różnicującym poszczególne klasy jakości jest wysokość komory powietrznej. W klasie A komora powietrzna nie powinna być wyższa niż 6 mm, a okresowo w ciągu 7 dni od daty pakowania albo 9 dni od daty zniesienia nie może przekraczać 4 mm i wtedy można jaja oznaczać jako "ekstra". Oprócz komory powietrznej w ocenie jakościowej bierze się pod uwagę wygląd i czystość skorupy, konsystencję białka, widoczność żółtka podczas prześwietlania oraz jego położenie, obecność plam i ciał obcych, widoczność tarczki zarodkowej.

Do jaj spożywczych klasy B zalicza się jaja świeże o obniżonych parametrach jakościowych (np. komora powietrzna wyższa niż 6 mm, ale nie przekraczająca 9 mm), jak również jaja spożywcze utrwalone, które nadal mają cechy jaj surowych

Jaja klasy "A" powinny być sortowane według 4 klas wagowych:

XL	73 g i powyżej (jaja bardzo duże)
L	od 63 do 73 g (jaja duże)
M	od 53 do 63 g (jaja średnie)
S	poniżej 53 g (jaja małe)

Na skorupie jaja: Kod producenta, z którego można rozpoznać sposób chowu i pochodzenie, np. „3” dla chowu klatkowego i „PL” dla Polski oraz weterynaryjny numer identyfikacyjny firmy.

Kod sposobu chowu:

2 chów ściółkowy

0 chów ek/ologiczny

3 chów klatkowy

1 chów z wolnym wybiegiem

np. **3-PL- weterynaryjny numer identyfikacyjny**

ad 3 **Jaja można konserwować** przechowując je w wodzie wapiennej lub w chłodni. Metoda wapnowania jaj nie jest obecnie stosowana. Jaja konserwuje się, przetwarzając je na mrożone masy jajowe i proszek jajeczny

Jaja chłodnicze są stosowane do celów przemysłowych (wytwarzanie jaj w proszku, masy jajowe mrożone- lody, majonezy, kremy w cukiernictwie)..

Jaja chłodnicze (dla celów przemysłowych) przechowuje się w temperaturze 0° C i wilgotności 80-85%

Na rynku znajdują się jedynie jaja świeże

Dopuszcza się: świeże jajamogą być przechowywane w temperaturze 13 C, przy wilgotności 65-80%. Pomieszczenia pozbawione obcego zapachu, czyste i suche.

Zapamiętaj: nie należy myć jaj przeznaczonych do przechowywania, gdyż usuwa się naturalną otoczkę mucynową, która chroni przed bakteriami.

Zmiany fizyko- chemiczne zachodzące podczas przechowywania jaj:

- zwiększa się przepuszczalność skorupki i błon skorupkowych dla bakterii i pleśni
- utrata masy (parowanie, ulatnianie wolnego CO₂)
- białko rzednie
- chwały wiotczą i częściowo zanikają
- żółtko mięknie i traci centralne położenie
- zmienia się barwa żółtka i białka
- następuje rozkład białka
- zmienia się pH (z pH 6 na pH 9,7 w starym)
- zmienia się smak i zapach

Ad 4

- Przed użyciem skorupkę należy umyć, wyparzyć lub naświetlić promieniami UV
- Jaja należy wybijać pojedynczo na spodeczek, aby sprawdzić świeżość
- Gotując jaja w skorupkach, wkładamy je do zimnej wody, aby nie popękały. Czas gotowania liczymy od momentu zagotowania

Ad 5 **Metody sprawdzania świeżości jaj:**

- Próba wodna
- Wybicie jaja
- Prześwietlenie w owoskopie

Próba wodna polega na zanurzeniu jaj w słonej wodzie. Kilkundniowe jaja toną jako najcięższe, starsze utrzymują się w roztworze, najstarsze unoszą się tępym końcem ku górze lub pływają po powierzchni.

Składniki jaja	Po wybiciu		Przy prześwietleniu	
	Cechy świeżości	Cechy nieświeżości	Cechy świeżości	Cechy nieświeżości
Skorupa	Czysta, przeświecająca, szorstka	Nieprzeświecająca	Czysta	Marmurkowa, widoczne plamy od wewnątrz
Żółtko	Małe, wypukłe, widoczne chalazy	Powiększone, spłaszczone, zmieniona barwa, zanik chalazów	Okrągłe, mało ruchliwe, położone centralnie	Powiększone, ruchliwe, czasem przylepione do skorupy
Białko	Bezbarwne, gęste, przejrzyste	Zamglone, rozrzedzone, zanik warstw	Przejrzyste, gęste	Rzadkie
Komora powietrzna			Mała (do 6mm średnicy), ciemna	Powiększona, jasna

Ad 6

- Jajo jest pełnowartościowym produktem spożywczym
- Białko jaja albuminy i globuliny posiada najwyższą wartość biologiczną, prawie całkowicie przyswajalne przez człowieka
- Tłuszcz jest lekko przyswajalny dzięki zawartej w nim lecytynie, mimo, że przeważają w nim nienasycone kwasy tłuszczowe
- Żółtko zawiera znaczną ilość cholesterolu oraz witaminy ADEK B i karoten
- W białku znajdują się niewielkie ilości wit B i PP
- Jajo nie zawiera wit C

Skład białka

Woda 87,8 %

Białko 10,8 %

Subst min 0,6 %

Witaminy z grupy B i PP

Skład żółtka:

Woda 49,4%

Tłuszcz 31,9 %

Białko 16,3 %

Subst min 1,7%

Witaminy A,D, E,K z grupy B i karoten

